

Cuprins

Cuvânt înainte	15
INTRODUCERE	17
I. EDUCAȚIA, ÎNTREPRINDERE DE MODIFICARE A COMPORTAMENTULUI	17
II. MODIFICARE SPONTANĂ ȘI MODIFICARE ORGANIZATĂ	21
1. Un model al învățării spontane	22
2. Un model al intervenției pedagogice	24
2.1. A învăța și a predă	26
2.1.1. <i>Două concepte interactive</i>	26
2.1.2. <i>Didactică tradițională și didactică nouă</i>	26
2.2. A configura școala	28
2.2.1. <i>Proiectul pedagogic</i>	28
2.2.2. <i>Contractul didactic</i>	29
CAPITOLUL 1 - DEFINIREA OBIECTIVELOR	33
INTRODUCERE: DEFINIREA NOULUI COMPORTAMENT	33
1. Ce este un obiectiv pedagogic?	34
2. De ce să definim obiectivele pedagogice?	34
2.1. Argumentar clasic	34
2.1.1. <i>A asigura transparența intențiilor</i>	35
2.1.2. <i>A structura demersul de predare</i>	35
2.1.3. <i>A permite o evaluare coerentă</i>	36
2.2. Situații particulare	37
2.2.1. <i>Obiective de transfer și obiective de exprimare</i>	37
2.2.2. <i>Curriculum manifest și curriculum ascuns</i>	38
3. Cum să definim obiectivele pedagogice?	39
3.1. Analiza componentelor comportamentului	39
3.1.1. <i>Componenta mentală: reprezentarea</i>	39
3.1.2. <i>Componenta observabilă: performanța</i>	40
3.1.3. <i>Interacțiunea componentelor</i>	41
3.2. Definirea componentelor unui obiectiv	41
3.2.1. <i>Definirea componentei observabile mentale: reprezentarea</i>	42
3.2.2. <i>Definirea componentei observabile: performanța</i>	42
3.2.3. <i>Coordonarea și formularea obiectivului</i>	42
I. DEFINIREA COMPONENTEI „OBIECT”:	
OBIECTIVELE REFERITOARE LA COMPETENȚĂ	44

1. Explorarea obiectivelor referitoare la competență	44
1.1. Competențe și valori	44
1.1.1. <i>Axiologizarea</i>	44
1.1.2. <i>Finalizarea</i>	46
1.1.3. <i>Didactizarea</i>	47
1.2. Competențe și programe	47
1.2.1. <i>Selectarea conținutului</i>	48
1.2.2. <i>Prezentarea documentului</i>	52
1.2.3. <i>Utilizarea instrumentului</i>	54
1.3. Competențe și cunoștințe	55
1.3.1. <i>Componentele obiectivului referitor la competență</i>	55
1.3.2. <i>Referințele obiectivului referitor la competență</i>	56
2. Mobilizarea obiectivelor referitoare la competență	59
2.1. Evaluarea diagnostică: competența „a”	60
2.1.1. <i>Acel „deja-acolo”</i>	60
2.1.2. <i>Concepțiile spontane</i>	58
2.2. Contingențele de implantare a noii competențe	62
2.2.1. <i>Obstacolele presupuse</i>	62
2.2.2. <i>Zona proximei dezvoltări</i>	63
2.3. Obiectivul obstacol: competența a’	64

II. DEFINIREA COMPONENTEI „OPERAȚIE”:

OBIECTIVELE REFERITOARE LA CAPACITATE	65
1. Explorarea obiectivelor referitoare la capacitate	65
1.1. Capacități instrumentale	68
1.1.1. <i>Abilitatea discursivă și abilitatea cognitivă</i>	68
1.1.2. <i>Abilitatea motorie</i>	73
1.2. Capacitățile relaționale	75
1.2.1. <i>Abilitatea de expresie personală</i>	76
1.2.2. <i>Abilitatea de dezvoltare personală</i>	80
2. Activarea obiectivelor referitoare la capacitate	81
2.1. Întoarcere la competență	82
2.2. Anticiparea strategiei	83
2.2.1. <i>Anticiparea situației-problemă</i>	83
2.2.2. <i>Anticiparea strategiei de soluționare</i>	83

III. DEFINIREA REZULTANTEI „PRODUS”:

OBIECTIVELE REFERITOARE LA PERFORMANȚĂ	86
1. Explorarea obiectivelor referitoare la performanță	86
1.1. Performanța, rezultată observabilă	87
1.2. Performanța, indicator mental	87
2. Operaționalizarea obiectivelor referitoare la performanță	88
2.1. Descrierea obiectului-competență	88
2.2. Descrierea operației-capacitate	89
2.3. Descrierea produsului-performanță	89
2.3.1. <i>Descrierea circumstanțelor sarcinii</i>	89
2.3.2. <i>Descrierea criteriilor de evaluare</i>	90

II. O DIDACTICĂ A PROBLEMEI	147
INTRODUCERE: ANGAJAREA ELEVULUI	147
0.1. Activarea nevoilor	147
0.1.1. Piramida lui Maslow	148
0.1.2. Modelul lui Mucchielli	148
0.1.3. Cercetările contemporane	150
0.2. Specificarea interesului	150
0.2.1. A insera obiectivul în sarcină	151
0.2.2. A situa sarcina într-un context	152
0.2.3. A asigura coerența obiectiv-sarcină	152
1. Pregătirea situației-cadru	154
Introducere: noțiunea de context sau de spațiu-problemă	155
1.1. Școala deschisă	157
1.1.1. Practicile sociale de referință	157
1.1.2. Explorarea mediului	158
1.1.3. Exploatarea actualității	159
1.2. Cadrul didactic „antrenor”	160
1.2.1. Cadrul didactic psiholog	160
1.2.2. Cadrul didactic cultivat	162
2. Pregătirea situației-problemă	163
Introducere: noțiunea de focar sau de nod-obstacol	163
2.1. Problematicile scurte: un context disciplinar și un focar	165
2.1.1. Problemele spontane	166
2.1.2. Problemele provocate	168
2.1.3. Problemele construite	171
2.2. Problematicile lungi: un context interdisciplinar și mai multe focare	175
2.2.1. Problematicile concentrate	178
2.2.2. Problematicile proiectate	181
CAPITOLUL 3 - STRATEGIILE DE APROPRIERE	
INTRODUCERE: REZOLVAREA SITUAȚIEI- PROBLEMĂ	191
1. EXPLORAREA SITUAȚIEI-PROBLEMĂ	193
1.1. Reperajul	194
1.1.1. Conștientizarea obstacolului	195
1.1.2. Primire, ancorare, punct de sprijin	196
1.1.3. Exprimarea reprezentărilor	197
1.2. Destabilizarea	197
1.2.1. Conflictul cognitiv	199
1.2.2. Conflictul sociocognitiv	200
2. Căutarea și descoperirea soluției	200
2.1. A dezlega structura-problemă	200
2.1.1. A ridica obstacolul, a modifica reprezentările	201
2.1.2. Interacțiunile de tutelă: mediere și sprijin	201
2.2. Organizarea structurii-soluție	203
2.2.1. Teoria câmpului și psihologia structurală	203
2.2.2. Învățarea strategică	205
2.2.3. Niveluri de structură și proceduri de restructurare	206
2.2.4. Negarea excluderilor metodologice	208

3. Emiterea răspunsului	209
4. Reorganizarea repertoriului comportamental	211
4.1. Reducerea nevoii: compensarea dezechilibrului	211
4.2. Legea Efectului: modificarea comportamentului	212
4.3. Întăririle auxiliare în mediu școlar	213
I. SITUAȚIILE-PROBLEMĂ CU STRUCTURĂ-SOLUȚIONARE COMPLEXĂ: CĂUTAREA RĂSPUNSULUI PRIN ÎNCERCĂRI ȘI ERORI	216
INTRODUCERE: CONSTRUCTIVISMUL	216
0.1. Demersul euristic	217
0.2. Statutul erorii	217
1. Procedura încercărilor și erorilor	218
1.1. Elaborarea ipotezelor	220
1.2. Evaluarea ipotezelor	221
2. Pedagogia încercărilor și erorilor	222
2.1. Pregătirea contingențelor de soluționare	223
2.1.1. <i>Structurile implicite</i>	224
2.1.2. <i>Structurile „implicite”</i>	225
2.2. Modalitățile căutării	226
2.2.1. <i>Explorarea situației</i>	227
2.2.2. <i>Căutarea soluției</i>	230
2.2.3. <i>Descoperirea soluției</i>	234
2.3. Cadrul didactic animator	237
II. SITUAȚIILE-PROBLEMĂ CU STRUCTURĂ-SOLUȚIONARE FACILITATĂ: DESCOPERIREA RĂSPUNSULUI PRIN INSIGHT	241
INTRODUCERE: GESTALTISMUL	241
0.1. Demersul holistic	241
0.2. Rolul vizibilității	241
1. Procedura insight-ului	242
1.1. Simptomatologia insight-ului	243
1.2. Metodologia insight-ului	245
1.2.1. <i>Căutarea stimulului-semnal</i>	246
1.2.2. <i>Tehnici de investigare</i>	249
2. Pedagogia insight-ului	252
2.1. Pregătirea contingențelor de soluționare	252
2.1.1. <i>Structurile explicite</i>	253
2.1.2. <i>Structurile explicitate</i>	253
2.2. Modalitățile descoperirii	256
2.2.1. <i>Oferirea de indicii</i>	257
2.2.2. <i>Procedurile de amorsare</i>	260
2.3. Cadrul didactic „catalizator”	262
III. SITUAȚIILE-PROBLEMĂ CU STRUCTURĂ-SOLUȚIONARE DIRIJATĂ: EMITEREA RĂSPUNSULUI PRIN CONDIȚIONARE OPERANTĂ	264
INTRODUCERE: BEHAVIORISMUL	264
0.1. Demersul algoritmic	264
0.2. Rolul întăririi	265

1. Procedura condiționării operante	265
1.1. Modelarea comportamentului	266
1.2. Divizarea activității	266
2. Pedagogia condiționării operante	267
2.1. Pregătirea contingențelor de întărire	267
2.1.1. <i>Structurile fracționate</i>	271
2.1.2. <i>Structurile programate</i>	275
2.2. Modalitățile de emiterie	280
2.3. Cadrul didactic instructor	281
IV. SITUAȚIILE-PROBLEMĂ CU STRUCTURĂ-SOLUȚIONARE DATĂ:	
ACHIZIȚIA RĂSPUNSULUI PRIN ÎNVĂȚARE VERBALĂ SEMNIFICANTĂ	285
INTRODUCERE: TEORIA LUI AUSUBEL	287
0.1. Demersul ierarhic	287
0.2. Rolul structurilor de primire	287
1. Procedura învățării verbale semnificante	288
1.1. Structurile cognitive asimilatoare	288
1.2. Organizatorii de ancorare	288
2. Pedagogia învățării verbale semnificante	289
2.1. Pregătirea contingențelor de achiziție	289
2.1.1. <i>Predarea transmisivă</i>	289
2.1.2. <i>Învățarea receptiv-imitativă</i>	291
2.2. Modalitățile de achiziție	292
2.2.1. <i>Metoda expositivă</i>	292
2.2.2. <i>Metoda prin „redescoperire constrângătoare”</i>	295
2.3. Cadrul didactic transmițător	295
CONCLUZIE: UN DISPOZITIV DE SOLUȚIONARE DIFERENȚIATĂ	298
1. Pedagogia diferențiată	298
1.1. Ce este pedagogia diferențiată?	299
1.2. De ce trebuie diferențiată pedagogia?	299
1.2.1. <i>Eterogenitatea învățării</i>	300
1.2.2. <i>Omogenitatea învățământului</i>	301
1.3. Cum să se diferențieze pedagogia?	301
1.3.1. <i>Diferențiere simultană și pedagogie diversificată</i>	302
1.3.2. <i>Diferențiere succesivă și pedagogie variată</i>	302
2. Diferențierea strategică succesivă	302
2.1. Injectarea de indicii strategice	303
2.2. Un sprijin individual progresiv	306
2.2.1. <i>Funcțiile de ghidare</i>	307
2.2.2. <i>Tipurile de ghidare</i>	307
2.2.3. <i>Stilurile de ghidare</i>	308
3. Reglarea interactivă	309
3.1. Pilotarea în timp real	308
3.1.1. <i>Observația formativă</i>	310
3.1.2. <i>Introspecția metacognitivă</i>	310
3.2. Pedagogia reușitei	312
3.2.1. <i>Pedagogia preventivă</i>	312
3.2.2. <i>Pedagogia de susținere</i>	312

CAPITOLUL 4 - EVALUAREA ȘI STRUCTURAREA ACHIZIȚIILOR INTRODUCERE: A AJUSTA, A INTEGRA ȘI A JUDECA NOUL COMPORTAMENT

	317
I. EVALUAREA FORMATIVĂ ȘI REGLAREA AMÂNATĂ	320
1. Evaluarea formativă	320
1.1. Informația pilotată de către cadrul didactic	320
1.1.1. <i>Obiectele informării</i>	321
1.1.2. <i>Modalitățile informării</i>	322
1.2. Informația pilotată de către elev	323
1.2.1. <i>Autoevaluarea formativă</i>	324
1.2.2. <i>Coevaluarea formativă</i>	324
1.3. Evaluarea formatoare	325
2. Reglarea amânată	326
2.1. Reglarea retroactivă	326
2.1.1. <i>Activitățile de remediere</i>	326
2.1.2. <i>Pedagogia expertizei</i>	328
2.2. Reglarea proactivă	330
2.2.1. <i>Activitățile de extindere</i>	330
2.2.2. <i>Activitățile de aprofundare</i>	331
II. STRUCTURAREA ȘI INTEGRAREA CUNOȘTINȚELOR	
INTRODUCERE: FORMALIZAREA ACHIZIȚIILOR	333
1. Reorganizarea cunoștințelor	334
1.1. Verbalizare și conceptualizare	334
1.1.1. <i>Verbalizarea achizițiilor</i>	334
1.1.2. <i>Construirea conceptelor</i>	336
1.2. Integrare și punere în rețea	336
1.2.1. <i>Integrarea cunoștințelor</i>	337
1.2.2. <i>Punerea în rețea</i>	337
1.3. Teoretizare și formalizare	339
1.3.1. <i>Activitățile de sinteză</i>	339
1.3.2. <i>Manualele școlare</i>	341
2. Exersarea noii competențe	342
2.1. O exersare spiralară	343
2.1.1. <i>Exercițiile masive</i>	343
2.1.2. <i>Comportamentele recurente</i>	344
2.2. O exersare diferențiată	345
2.2.1. <i>Stabilizarea răspunsului</i>	345
2.2.2. <i>Evoluția răspunsului</i>	347
3. Exploatarea și generalizarea capacităților	350
3.1. Stocare și scenarizare	350
3.1.1. <i>Sistemele de reducere și de fixare</i>	350
3.1.2. <i>Sistemele de așteptare și de utilizare</i>	354
3.2. Transversalitate și transfer	357
3.2.1. <i>Transferul</i>	357
3.2.2. <i>Un transfer spontan?</i>	359
3.2.3. <i>Un transfer organizat</i>	361

III. EVALUAREA SUMATIVĂ ȘI CERTIFICAREA	365
1. Aprecierea achizițiilor	365
1.1. Evaluarea criterială	365
1.2. Evaluarea normativă	366
2. Notarea rezultatelor	366
2.1. Indicii închiși	366
2.2. Indicii deschiși	368
3. Certificarea competențelor	369
3.1. Reușita și eșecul școlar	369
3.2. Pedagogia compensatorie	370
CONCLUZIE	371
Bibliografie	373
Index	385

IV. ORGANIZAREA CURRICULUM-ULUI	93
INTRODUCERE: CALEA DIDACTICĂ	93
1. Organizarea unităților de învățare: secvența	94
1.1.1. <i>O singură unitate de învățare</i>	94
1.1.2. <i>Unități de învățare a căror ordine este indiferentă</i>	95
1.2. Competențele complexe	95
1.2.1. <i>Ordinea ierarhică</i>	96
1.2.2. <i>Ordinea algoritmică</i>	96
1.2.3. <i>Rețeaua conceptuală</i>	100
1.3. Tehnici de organizare	100
1.3.1. <i>Analiza în arbore a lui Le Xuan</i>	101
1.3.2. <i>Matricea lui Morganov</i>	103
2. Organizarea secvențelor de învățare: curriculum-ul	104
2.1. Ordonări raționale	105
2.1.1. <i>Ordinea naturală</i>	106
2.1.2. <i>Ordinea complexității</i>	106
2.1.3. <i>Ordinea logică</i>	107
2.2. Ordonări funcționale	108
2.2.1. <i>Organizarea pe teme</i>	109
2.2.2. <i>Organizarea pe centre de interes</i>	111
2.2.3. <i>Organizarea pe bază de proiect</i>	114
3. Organizarea structurilor învățământului: cursusul	118
3.1. Învățare și dezvoltare	118
3.1.1. <i>Piaget și evoluția genetică</i>	118
3.1.2. <i>Vâgoŝki și medierea socială</i>	119
3.2. Dezvoltare și învățământ	120
3.2.1. <i>Cursusul spiralar</i>	121
3.2.2. <i>Cursusul ciclic</i>	123
3.2.3. <i>Cursusul modular</i>	126
CAPITOLUL 2 - STRATEGIILE DE MOTIVARE	
INTRODUCERE: PREGĂTIREA SITUAȚIEI-PROBLEMĂ	129
I. O PEDAGOGIE A INTERESULUI	131
1. Dinamica comportamentului	131
1.1. Adaptarea individului la mediu: homeostazia	131
1.2. Dezadaptarea individ-mediu: nevoia	132
1.3. Readaptarea individ-mediu: comportamentul	133
1.3.1. <i>Readaptarea automată</i>	133
1.3.2. <i>Readaptarea neautomată</i>	134
2. Dialectica dorinței de a învăța	137
2.1. False concepții ale interesului	138
2.1.1. <i>Metodele de constrângere</i>	139
2.1.2. <i>Metodele atrăgătoare</i>	139
2.1.3. <i>Metodele socratice</i>	140
2.2. Educația funcțională	142
2.2.1. <i>Situația-deficit</i>	142
2.2.2. <i>Situația-problemă</i>	144